

KÖNYV KÖNYVTÁR KÖNYVTÁROS

2006/01

Pályázat az 1956-os forradalom emlékére

...egy nép azt mondta: „Elég volt”

(Találkozások, emlékek, olvasmányok
1956-ról)

címmel a Magyar Olvasástársaság pályázatot hirdet.

Két kategóriában várunk írásműveket: a 11–14 évesektől 2-3 oldalas terjedelmű, a 15–18 évesektől pedig 3-5 oldalnyi fogalmazásokat. Célunk, hogy diákjaink, gyermekeink, unokáink, tanítványaink a lehető leghitelesebb ismereteket, élményeket gyűjtsenek össze a XX. század legnagyobb eseményéről, s erről maguk összefoglalóan írjanak, beszéljenek. Hisszük és valljuk, hogy, aki a múltat nem ismeri, az a jövőt sem értheti, és meg sem érdemli. Nemzetünk, országunk jövője a múltból táplálkozik, arra épül, ha az nem merül feledésbe. Ezért tehát nem válhatunk közömbössé, méltatlanná elődeink önfeláldozó tetteihez, szenvedéseihez, vértanúságához. Nem tehetjük értelmetlenné tízezrek, százezrek áldozatát!

Beszélgessetek az idősebb generációk még élő tagjaival! Keressetek korabeli, eredeti dokumentumokat, látogassatok el a nevezetes helyszínekre!

Az értékelés során előnyben részesül az egykori szemtanúk, résztvevők személyes megszólaltatása, céljaik, élményeik, gondolataik, az események lejegyzése, megőrzése, közzététele.

A dolgozatok beérkezését legkésőbb **2006. május 30-áig**, a Magyar Olvasástársaság, Budapest OSZK 1827 címére várjuk. (A borítékon, a levélben a név és a lakcím jól olvashatóan legyen feltüntetve!)

Az ünnepélyes eredményhirdetés 2006. november 3-án, az Országos Széchényi Könyvtárban (közgyűlésünk keretében) lesz. A pályadíjak összege: **200 000 forint értékű könyvadomány.**

KÖNYV, KÖNYVTÁR, KÖNYVTÁROS

---

15. évfolyam 1. szám

2006. január

Tartalom

Könyvtárpolitika

- Mezey László Miklós–Vajda Kornél:** „Kutatási bázisra épülő komplex szakmai szolgáltató központ”. Interjú Bartos Évával, a Könyvtári Intézet igazgatójával 3

Fórum

- Papp István:** Jelentés a magyar könyvtárosság etikai kódexének kidolgozására alakított munkabizottság tevékenységéről 8

Műhelykérdések

- Pegán Anita:** Szentendrén decemberben 12
- Lakatos Ferencné:** Sérült fiatalok munkahelyi beilleszkedése a Székesfehérvári Városi Könyvtárban 18
- Máté Lászlóné–Nagy Mónika–Zalánfi Zsuzsanna:** Folyóiratfigyelőben Salgótarjánban. Egy olvasótermi felmérés tapasztalatai 29
- Hölgyesi Györgyi:** Készül a Könyvtári Minerva új, elektronikus kiadása! 37

Konferenciák

- Viola Ernő:** Ünnepeltek a könyvtárosok Somogyban? 40

Memento

- Pogányné Rózsa Gabriella:** Hivatása bibliográfus 43

Perszonália

- Kövendi Dénes:** Horváth Magda (1914–2005) 51
- Pobori Ágnes:** Gujgiczter Imréné (1936–2005) 53

Könyv

Két könyv Kiskunfélegyházáról

- Bánkiné dr. Molnár Erzsébet:** Kiskunfélegyháza helyismeretének kézikönyve 55
- Gyuris György:** Fekete János életműve 57
- Kulcs, iránytű, mentőöv 59

From the contents

Interview with the new director of the Hungarian Library Institute, Éva Bartos (3);
Györgyi Hölgyesi: The database of Hungarian libraries and their services (37)

Cikkeink szerzői

Bánkiné dr. Molnár Erzsébet, a kiskunfélegyházi múzeum igazgatója; *Gyuris György*, a szegedi Somogyi-könyvtár ny. igazgatója; *Hölgyesi Györgyi*, a Könyvtári Intézet osztályvezetője; *Kövendi Dénes*, a Könyvtári Intézet ny. munkatársa; *Lakatos Ferencné*, a Székesfehérvári Városi Könyvtár munkatársa; *Máté Lászlóné és Nagy Mónika*, a salgótarjáni Balassi Bálint Megyei Könyvtár munkatársai; *Papp István*, a FSZEK ny. főigazgató-helyettese; *Pegán Anita*, az Országgyűlési Könyvtár osztályvezetője; *Pogányné Rózsa Gabriella*, az ELTE oktatója; *Pobori Ágnes*, a FSZEK Észak-Pesti Régiójának igazgatója; *Viola Ernő*, a csurgói református gimnázium könyvtáros tanára; *Zalánfi Zsuzsanna*, a salgótarjáni Balassi Bálint Megyei Könyvtár munkatársa

Szerkesztőbizottság:

Bartos Éva (elnök)

**Biczák Péter, Borostyániné Rákóczi Mária, Győri Erzsébet,
Kenyeri Kornélia, Poprády Géza**

Szerkesztik:

Mezey László Miklós és Vajda Kornél

A szerkesztőség címe: 1827 Budapest, I. Budavári Palota F épület – Telefon: 224-3791; E-mail: 3k@oszk.hu;
Internet: www.ki.oszk.hu/3k
Közreadja: a Könyvtári Intézet
Felelős kiadó: **Dippold Péter**, a Könyvtári Intézet igazgatója
Technikai szerkesztő: **Korpás István**
Nyomta az AKAPRINT Nyomdaipari Kft., Budapest
Felelős vezető: **Freier László**
Terjedelem: 5.7 A/5 kiadói ív.

Lapunk megjelenését támogatta a
Nemzeti Kulturális Örökség Minisztériuma
Nemzeti Kulturális Alapprogram

Terjeszti a Könyvtári Intézet
Előfizetési díj 1 évre 4440 forint. Egy szám ára 370 forint
HU-ISSN 1216-6804

„Kutatási bázisra épülő komplex szakmai szolgáltató központ”

Interjú Bartos Évával, a Könyvtári Intézet
igazgatójával

– Kedves Éva, mindenekelőtt szívből gratulálunk a Könyvtári Intézet élére történt kinevezésedhez! Beszélgetésünk középpontjában mi más állhatna, mint a terveid, az intézet jövője, a hazai könyvtárügy perspektívája?! De mielőtt elképzeléseidről faggatnánk, ejtsünk szót a múlt-ról és a jelen állapotokról is. Hogyan látod a Könyvtári Intézet közelmúltját, milyen helyzetben vetted át elődöd-től, Dippold Pétertől?

– Az öt esztendővel ezelőtt pályázatot benyújtó szakemberek – a jogszabályi előírásokon kívül – főként képzőerejükre hagyatkozhattak, amikor a rendelet nyomán kibontakozó, leendő Könyvtári Intézet működését megtervezték. Mára ezekből az elképzelésekből mindennapos valóság lett: a Könyvtári Intézet egy célszerűen strukturált, kettős függésében, de részjogkörű önálló státusában stratégiai fontosságú intézménnyé tudott válni. Megszilárdult, de nem kövesedett meg, rugalmasan reagál az új jelenségekre és az azokból következő feladatokra.

Van már tehát öt év tapasztalat, amely – a személyek és a feladatok bizonyos folytonosságán keresztül – egyfelől magában hordozza az egykori Könyvtártudományi és Módszertani Központ legjobb, megőrzésre méltó hagyományait, másfelől pedig újfajta szervezettséget, új szokásokat, más munkamódszert, stílust is teremtett. A Könyvtári Intézet ötéves teljesítménye, mondhatni, kijelölt egy útvonalat, már nem kell utat keresni, „csak” haladni rajta. Ugyanakkor az intézet eddigi tevékenységének színvonala kötelező mércét is jelent, amelyhez képest szakmai engedmenyeket tenni nem szabad.

– Nem kívülről jöttél, nem máshonnet csöppentél ide, az igazgatói székbe, neked komoly KMK-ás, illetve intézeti múltad van. Mondhatni tehát, régtől fogva és belülről ismered a rád bízott intézményt, munkatársaidat, beosztottaidat, pontosan tudod a feladataikat, tisztában vagy a működés mikéntjével.

– Pályázóként feltehetően előnyt jelentett számomra, hogy aktív részese voltam ennek a törtéetésnek, hogy nekem is megélt tapasztalatot jelentett az eltelt ötéves időszak, és talán még az a korábban itt töltött hét év is, melyet az akkori KMK legjobb éveit között jegyeznek. Most viszont szembe kell néznem azzal a nehézség-

gel, hogy az elnyert pozíció tudatos nézőpontváltást kíván tőlem: munkatársként, de még középvezetőként is hajlamos az ember főként a „rész”-t látni, s csak azon keresztül az „egész”-et. Az intézmény vezetőjeként viszont képesnek kell lenni az „egész”-et látni, s ebből megérteni a „rész”-eket is, de még inkább képesnek kell lenni egységben látni mindkettőt, azaz egyidejűleg érvényesíteni a kétféle nézőpontot.

– *Milyen stratégiai szempontok, távlatos koncepciók határozzák meg a Könyvtári Intézet jövőjét, jövőbeli tevékenységét, és persze a te irányító munkádat?*

A Könyvtári Intézet 2005–2008 közötti időszakra vonatkozó stratégiai terve mindenki által hozzáférhető, átgondolt, gondosan megszerkesztett dokumentum. Minden szava egyformán fontos, ami abban foglaltatik, azt meg kell valósítani. A hazai társadalmi változásokra reagáló és a könyvtárügy világtrendjeire épülő stratégia sikeres teljesítése a záloga a magyar könyvtárügy, konkrétan a könyvtári rendszer, a könyvtári szolgáltatások célirányos fejlődésének.

A stratégia megvalósítása segítheti a könyvtárakat, hogy a megváltozott társadalmi keretek között helyüket, szerepüket újra hitelesen megfogalmazhassák és bizonyíthassák. A demokratikus társadalmi berendezkedésre most szocializálódó lakosság számára ugyanis meggyőzően kell bizonyítaniuk nélkülözhetetlenségüket. jól megkülönböztetve magukat más, konkurens intézményektől, s a „fogyasztókért” folytatott, mindig újra kezdődő ádáz küzdelemben vonzó és méltó szolgáltatásokat kell felkínálniuk – tiszteletben tartva az emberek szabadságjogait és tudomásul véve az önkéntes választás lehetőségének esetleg kedvezőtlen következményeit. Mindemellett a könyvtáraknak a jövőben egyidejűleg a tudásalapú és a közösgyalapú társadalom alapintézményeivé kell válniuk.

A magyar könyvtárügy 2003–2007 közötti stratégiai tervének – amely megvalósításának éppen félidejében tart – kidolgozásában és megvalósításában jelentős szerepet vállalt, vállal a Könyvtári Intézet. A négy kiemelt terület: *az európai uniós csatlakozás követelményei, az információhoz és dokumentumokhoz való hozzáférés esélyének növelése, a regionális könyvtári ellátás megvalósítása, valamint a könyvtáros pálya vonzóbbá tétele* – munkabizottságaiban jelen vannak munkatársaink, a háttéranyagok, felmérések, pilot-projektek, működési modellek, elemzések, szakirodalmi szemlék készítésében közvetlenül vagy koordinatív módon tevékenykedünk.

A NKÖM miniszterének megbízásából készülő „Kulturális stratégia” könyvtárpolitikát, intézményeket, szakembereket érintő vonatkozásait még pontosan nem ismerjük, megjelenése minden bizonnyal meghatározó lesz a nemzeti kulturális örökség megőrzése és még inkább annak hozzáférhetővé tétele szempontjából.

Nem szeretnénk kimaradni az előttünk álló évtized Nemzeti Fejlesztési Tervének programjából sem, hiszen az a jövőbeli tevékenységünk állami finanszírozási forrásainak megtervezéséről, előteremtéséről és azok uniós kiegészítéséről szól. Ebben feltétlenül nagy szerepet kell kapnia a könyvtárak digitalizálási programjának, mely nagyságrendje miatt csupán hazai forrásokból nem finanszírozható.

– *Hogyan illeszthető e távlatos koncepcióba a mai Könyvtári Intézet, illetve annak feladatrendszere, működési területe?*

– A Könyvtári Intézet az én szememben egy sajátos képződmény, amely a rend kedvéért leírható ugyan hagyományos osztályszerkezetben (mivel a nagyobb struktúra, az OSZK, amelynek részét képezi, szintén osztályokra épül), ám

működése nem érhető meg csupán ennek ismeretében. A Könyvtári Intézetet négy osztály alkotja: a Kutatási és Szervezetfejlesztési osztály, a Gyűjteményszervezési osztály, az Oktatási osztály és a Könyvtörténeti és Könyvtártudományi Szakkönyvtár. Tekinthejtük olyan komplex intézménynek is, amely könyvtárat, kutatóbázist, módszertani kabinetet és iskolát egyesít, és egészében valami többet ad ki, mint e részek matematikai összege, mert a részek képesek integráltan működni.

Ha az Intézet küldetését az osztályok jellegzetes tevékenysége szerint akarjuk megfogalmazni, akkor tekinthejtük egy *kutatási bázisra épülő komplex szakmai szolgáltató központnak*, amely módszertani, képzési, információs és dokumentációs szolgáltatást, szervezetfejlesztési, minőségbiztosítási stb. tanácsadást nyújt a könyvtári rendszer egésze, az egyes könyvtárak és a benne dolgozó könyvtárosok számára; helyzetfeltáró, elemző, megvalósíthatósági és fenntarthatósági, döntéselőkészítő háttéranyagokat szolgáltat az ágazati szakmapolitikai irányítás számára; figyelemkeltő és az érdeklődést fenntartó, de korrekt és ellenőrizhető információt szolgáltat, közvetít általában a társadalom (a tényleges és a potenciális használók) és közvetlenül a fenntartók számára a könyvtárakról.

A fenti akkurátus megfogalmazás talán érzékelteti, hogy milyen sok irányulási és kapcsolódási pontot megcélozva, milyen sok partner és szövetséges segítségével, milyen biztonságos szakmai megalapozottsággal és milyen gazdag eszköztárral felszerelve kell az intézetnek küldetését teljesítenie!

– *Mi következik mindebből?*

– Az intézetben folytatott tevékenységek – komplexitásuk miatt – nehezen vagy egyáltalán nem szoríthatók be osztályszerkezetbe, ahogy erre utaltam már. Tulajdonképpen az eddigiéik során is gyakori volt az osztályok keretein átnyúló munkacsoportok, teamek működtetése. Az előttünk álló időszakban még erőteljesebben érvényesülnie kell a projektrendszerben való működésnek, minden feladathoz a legalkalmasabb munkatársaknak kell munkacsoporttá szerveződniük az intézetben belül, és maguk mellé, illetve köré vonzani a legjobb külső erőket is.

E munkamódszer általában való előtérbe helyezése mellett talán tételesen is kiemelhetünk néhány konkrét, az osztályok tevékenységében erősítendő vonást:

- A Kutatási és Szervezetfejlesztési osztályon a rendre elkészülő értékes felmérési anyagok, szemlék, helyzetfeltáró tanulmányok, elemzések még továbbbi menedzselést igényelnének, a bennük rejlő lehetőségek kiaknázását teljesebbé lehetne tenni a levonható következtetések, a fejlesztési javaslatok, a lehetséges intézkedések megfogalmazásával.
- A Gyűjteményszervezési osztály az elmúlt év során „megtalált” új profilját tovább kell finomítani, pontosítani, az új feladatkörével kapcsolatban felmerült szakmai ötletek megvalósíthatóságának mérlegelésével. Tevékenységükhöz természetes keretet látszik nyújtani az ODR működésével kapcsolatos sokrétű tevékenységi kör.
- Az Oktatási osztály is stratégiailag fontos kulcsterületet gondoz, amikor a könyvtáros pálya különféle dimenzióival foglalkozik, ezeknek mielőbb átfogó cselekvési programba kell szerveződniük.
- A Könyvtörténeti és Könyvtártudományi Szakkönyvtár profilja ugyancsak bővült, amint a neve is mutatja. Az európai könyvtörténeti gyűjtemény ke-

zelésével kapcsolatos program – a feltételrendszer kialakítása után – folyamatosan történik. Viszont megoldást kell találni a KSZK mostoha gyarapítási lehetőségeinek javítására.

Feltehetően az intézet egészében nagyobb gondot kell fordítani a munkaszervezés kérdéseire. A hatékonyság kérdése ugyanis olyan állandó követelmény, amit az időnként súlyossá váló költségvetési problémák még hangsúlyosabbá tesznek. Ezt az igényt megalapozta 2004 nyarán az intézeti munkafolyamat-ábrák elkészítése, ahol szembesülhettünk tevékenységünk esetleges „üresjárataival”, energia-pazarlásával. Felismeréseinket az azóta – az OSZK viszonylatában úttörő jelleggel – megindított minőségfejlesztési továbbképzés keretében próbáljuk rendszeresen és szervezeten elemezni, tudatosítani, hogy a megszokott, de kevésbé hatékony megoldásainkon változtatni tudjunk.

Véleményem szerint már a közeljövőben is egyre gyakoribb lesz az a jelenség, hogy egy-egy téma, egy-egy feladat többször is vissza fog térni az intézetbe, de más-más fázisban, más-más minőségben, éppen ezért más-más feladatot fog jelenteni az ügygel való többszöri foglalkozás is. Az ügyeknek ez a fajta hullámmása nem azonos a problémák ide-oda utalgatásával, tologatásával! A hatékonyság érdekében az a legfontosabb, hogy a különböző szakmai ügyek, problémák, mindig a megfelelő döntési helyen, az előrehaladottságuknak, az állapotuknak megfelelő bánásmódban, intézkedésben részesüljenek

– *Az előbb úgy fogalmaztál, hogy a Könyvtári Intézet egy „kutatási bázisra épülő komplex szolgáltató központ” lesz. Milyen adottságokra, képességekre van szüksége ahhoz, hogy funkcióját, feladatkörét maradéktalanul betöltsse?*

– Az előbb vázolt munkafolyamatnak feltétele a nagyon nyitott és fogékony, a jelenségek észrevételére és felismerésére érzékeny intézeti attitűd, a dolgoknak mintegy elébe menő, kezdeményező, proaktív magatartás, továbbá egy nagyon megbízható, intézeten belüli és kívüli, korrekt szakmai kommunikáció.

Ezek eléréséhez néhány konkrét megoldási javaslat révén minden bizonytalanságot közelebb juthatnánk. Így a belső kommunikáció javítása érdekében rendszeressé kell tennünk a legalább havi egy alkalommal megtartott intézeti napot, ahol kölcsönös információcserére, tájékoztatókra, vitákra, nagyobb rendezvények előtti „főpróbákra” kerülhet sor, kitekintve az OSZK-ban zajló szakmai eseményekre is; a szakmával folytatott párbeszéd elmélyítése érdekében pedig legalább negyedévente szükség lenne a személyes találkozásokon, szóbeli eszmecsere alapján, különböző összetételű résztvevői körben megtartott szakmai információs fórumra; a saját kiadású könyvtári szaksajtónk továbbra is fontos eszközünk lesz a szakmai nyilvánosság megteremtésében, de átfutási ideje miatt elkerülhetetlenül „lemerad” bizonyos eseményekről; keresni kell a lehetőségét az „azonnali” kérdések, szakmai vélemények széleskörű közlésének is, itt természetesen elsősorban az internet kínálja lehetőségekre gondolok. Egy internetes intézeti hírlevél, de még inkább egy interaktív fórum felkínálása – nagyon alapos és gondos szerkesztői munka mellett – talán kielégíthetné ezt az igényt.

– *Nekünk, szerkesztőknek természetesen külön öröm, hogy számítász ránk, azaz a „saját kiadású könyvtári szaksajtóra”, a 3K-ra. De az összetett feladatok színvo-*

nalas teljesítéséhez a szakértelmen, tudáson, felkészültségen túl még legalább egy nagyon fontos dologra szükség van. A pénzre.

– A jelenlegi és a közeljövőben várható anyagi korlátok, megszorító intézkedések nem kínálnak túlzottan jó lehetőségeket; látványos, gyors, átütő erejű nagy felajánlásokkal, ígéretekkel nem kápráztathatom el munkatársaim. Azt hiszem, nagyobb szükség van most reális helyzet- és erőfelmérésre, és a lehetőség szerinti előremenekülési útvonalak feltárására. A célok világosak, a keretek adottak, a munkatársak ismertek. Egészséges szakmai önbizalom, csöndes, de határozott elkötelezettség, színvonalas szakmai felkészültség és együttműködési hajlandóság segítheti az intézet munkatársi gárdájának és leendő vezetőjének eredményes közös munkáját.

– *Mondanál valamit személyes terveidről, ambícióidról, vezetői ars poeticádról?*

– Kis elfogódottsággal jelenthetem ki, pályám csúcsának tekintem e nagyszabású feladat ellátását. Ami erőt ad, hogy máris érzem a bizalmat és a segítőkészséget minden irányból felém áramlani. Az utóbbi hetekben annyi jókívánságot, biztatást és megerősítést kaptam, amit és amennyit magam sem gondoltam volna! Nagyon jól esik, bevallom. Öt évre kaptam megbízást, remélem, hogy jó szellemi és fizikai állapotban fogok tudni helytállni.

– *Köszönjük a beszélgetést, Úgy véljük, nemcsak a magunk, de olvasóink nevében is mondjuk, hogy az újrési jókívánságok mellett sikereket kívánunk és eredményes munkát. Hiszen a te sikereid a Könyvtári Intézet sikerét is jelzi, közvetve pedig a magyar könyvtárügyét is.*

Mezey László Miklós–Vajda Kornél